

WWW.UNILIB.RS

ШКОЛСКИ ЛИСТЪ.

Одъ овога листа излазе свакога месеца по четири броя. —
Цена му є на год. 4 ф. на по године 2 ф. на четвртъ год. 1 ф. а.вр

БРОЙ 47. У Новоме Саду, 21. Децембра 1861. **ГОД. IV.**

Б о ж и њ њ.

(Неколико лекција за старию децу.)

(Свршетакъ.)

У домаћемъ кругу после св. литурגיע при обѣду Божићномъ, продужую се они красни и побожни обичаи, съ којима є бајнѣ вече проведено. На столу є запалѣна воштаница, до нѣ стои Божићный колачъ, кои се у славу Спасителѣвогъ рођеня на неки мѣсти јошѣ тай данъ, на други мѣсти трећий данъ Божића, а по највише на младый Божић сече. Где се колачъ првый данъ Божића не сѣче, тамо се износи на столъ Честница т. є. листвата погача съ медомъ, кою домаћица рано на Божић умеси, у ню еданъ сребрњакъ скрје, и испече. Наши стари веле да се честница у славу новорођенога Спасителя меси, да се дѣца на тай празникъ уздарѣмъ обрадују, и да памте какву є милосгъ Богъ людма дао єъ тымъ што є сына свогъ послао, да се роди на овај свѣтъ. Честницу сматра побожни нашъ народъ као по-войницу новорођенога Спасителя. Честницу ломе сви што су при обѣду појући „Рождество твое Христе Боже нашъ.“ А оставе се делови и за оне чланове породице, кои се на страни налазе, на примѣръ: за дѣцу која се у туђинству на наукама, на трговини иль на занату баве, и која свѣтле Божићне празнике не могу кодъ свое куће провести. Исто тако остави се еданъ комадъ честнице за путника, и даде се просіяку, кои први нађе.*) На

*) Име „Честнице“ држимъ да долази одъ речи „честь“ т. є. део комадъ, будући да се на комаде дѣли, а може быти да се тако зове

божійный обѣдъ призива свакій Србинъ домаѣинъ по едногъ или двоицу странихъ единовѣраца, кои се у мѣсту томъ баве, а гдѣ се у мѣсту налази становника друге кое христіянске вѣроисповѣди, кои неславе у еданъ данъ съ нама Христово роѣнѣ, тамо се обично по неколицина одъ ныхъ у знакъ братске любви позива на ову домаѣу светковину и на овај обѣдъ любви. Гости божіи називаю се полагеници.

За знакъ духовне радости на Божиѣ и на доидуће дане све до у очи Богоявленя дозвољава св. црква да се мрена ела и средомъ и петкомъ еду, ерѣ празникъ роѣня Христоваго естѣ празникъ радости и веселя духовногъ. Но притомъ не смѣмо мы съ ума сметнути, да е умѣреность главна христіянска добродѣтель, кою свагда а особито у дане свете и праздничне псунявати валя. Тога ради врло греше они, кои о Божиѣу и о другимъ празницима неумерено еду, и ошяю се. Напротивъ побожни и прави христіяни сеѣаю се особито у те дане сир маха, и шилю имъ делове одъ своєга обѣда, да се и они омрее, и барѣ у те свѣтле дане утѣше.

VI.

Другій данъ Божиѣа зове се у црквеномъ езику „Соборъ Богородице“ а Србљи га зову „Божіи данъ.“ У тай данъ на вечерню и на ютреню пою опетъ свечано пѣме у славу роѣня Спасителѣвогъ, а на служби чита се евангеліе о бѣгству Иисусовомъ у Египетъ, и о избіенію невиныхъ младенца, кое е Иродъ погубити дао. Исто то евангеліе чита се и у неделю после Божиѣа.

Трећій данъ Божиѣа, споминѣ се узъ славу роѣня Христоваго, првомученикъ Христовъ и архидіаконъ Стефанъ, кога Іудеи каменѣмъ побиеше на седамъ година после Христоваго вознесенія. Споменъ првогъ овогъ мученика, кои се и у часу самртноме молио Богу за свое

одъ туда, што доноси среѣу ономе кои наѣе новацъ; ерѣ и среѣа се зове другіе честь (щастіе), одтуда честитати, среѣу желити.

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА
 www.ubice.rs, ознаменованъ в осимъ многихъ другихъ прекрасныхъ пѣсма и овимъ кондакомъ:

„Владика вчера намъ плотію прихощае, и рабъ днесъ ѿ плоти исходитъ: вчера царствуй родиса, днесъ рабъ каменіемъ побиваетса: тогш бо ради и скончаветса перкомѹченикъ и божественный Стефанъ.

Осимъ одъ цркве прописаныхъ духовныхъ пѣсама, имаде у народу нашемъ читавъ кругъ црквено-народныхъ пѣсама, кое се по свима србскимъ домовима, а гдѣков и у цркви сва три дана Божиѣа после свршетка службе у славу Божию пою. Такове су пѣсеме: Ликуй днесъ Сионе; Слава во вышнихъ Богу; Шедше триє цари, ко Христу со дары; Все изыцы косплещите рѣками; Егда приде конецъ кѣка Богъ отъ Дѣвы лвиса. и. т. д.

У неделю, коя између Божиѣа и Новогъ лѣта долази, а кадъ првый данъ Божиѣа у Неделю пада, онда на Божиѣ данъ, држи се споменъ цара Давида изъ коєга се потомства Христоєъ по плоти родио; Споменъ светоєъ и праведноєъ Јосифа хранителя преблагословене Дѣве Маріє и одранителя Христовоєъ, и споменъ свет. Якова сына Јосифовоєъ, кои е бѣо првый епископъ Ерусалимскій, и кои се називає „братомъ Господньимъ“ зато што е после смрти Јосифове одъ заоставшегъ иманя нѣговоєъ, свой деє са Христомъ подѣлио, дочимъ друга нѣгова браћа то учинити нехдѣдоше.*)

Последный данъ мѣсеца Декемврија, држи се оданіє Божиѣнѣга праздника, и слави се у цркви съ поянѣмъ оныхъ истыхъ духовныхъ пѣсама, кое се на Божиѣ пою. Будуќи да се съ тымъ даномъ завршує грађанска година, то е у гдѣкоимъ црквама обичай, да се тога дана на св. Литургија чита благодарителна молитва, што наєъ е Богъ удостоио годину ѹу прожити.

Н. Ђ. В.

(* Види: св. Яковъ братъ Господень. У духов. Босѣди год 1859.

Свећа у тами и у сумраку.

(Продужено.)

16.

„Шта ћу у цркви. Могу се ја и кодъ куће Богу молиши!“

Кодъ куће Богу се молити не само можешъ, него си башъ и дужанъ. Но питамъ ја тебе, молишъ ли се ти доиста, и кодъ куће Богу одъ свегъ ердца. Ја се сумњамъ о томе, да се ти кодъ куће тако усрдно можешъ Богу молити, као у цркви. Светиъ Иоанъ Златоустъ вели: „помолити се Богу дома могуће е, али онако се молити као у цркви, ние могуће. (Слово о непостижимомъ III:)" Ове рѣчи Светителъве потврђуе и свакидашнѣ искуство наше. Кодъ куће сналазе насъ свакиъ часъ нужде и суете, кое разъяваю духъ нашъ, и одводе насъ одъ душеполезнога размышляня. Наше домаће околности више пута чине кодъ куће немогућнимъ молити се Богу и узводити душу нашу одъ земальскихъ дъла къ небеснима. Ал' у цркви, када се сви съ побожномъ намъромъ сакупляю, ту е мѣсто најболъ и најсходнѣ за молитву.

У осталомъ овдѣ ние питањ о томъ, може л' се човѣкъ дома исто тако усрдно Богу молити као у цркви, него о томъ али Богу угодно, да се мы нѣму молимо у недельне и празничне дане само кудъ куће, а не и у цркви.

Господъ Богъ заповѣда, да се мы нѣму и у цркви молимо. На то насъ обвезуе четврта Божія заповѣсть, као што су ю разяснили свети отци, и као што ю и сада толкуе света саборна и апостолека црква наша. Богъ е данъ седмый одредио за данъ покоя, да бы се мы у те дане особито сећали непрестаннихъ и безбройныхъ добара', коя онъ роду човеческомъ чини, и да бы се осо-

бито у те дане справляли за вѣчностъ, коя ће за вѣ-
 чито суботствованъ быти. А гдѣ се мы веѣма можемо
 Бога сеѣати, гдѣ ли веѣма нѣга хвалити и дужности
 наше упознати, него у храму Божиємъ?

Веома е важанъ узрокъ изъ когъ е установлѣно
 общте и заедничко Богослуженіе. Мы живимо не само
 као поедина лица свакиј са себе, него и као чланови
 свете задруге, као синови едине свете и апостолске
 православне цркве. С' тогъ смо обвезани еданъ другоме
 добре примѣре давати; еданъ другога у любви и у до-
 бры дѣли поощравати. Све пакъ то најболъ и најлакше,
 дае се учинити у заедничкой скупштини у дому Божиємъ.
 Ту се открива расположенъ срдца нашегъ къ отцу не-
 бесномъ; ту оживлюе у нама чувство ухвана любви и
 благодарности према благоме отцу небесномъ, ту се и
 прославлянъ имена нѣговогъ утврђуе и на многе рас-
 простире.

Заедничка служба христіјанске общтине у цркви, у
 време свете Литургіе етъ по насъ одъ своју најваж-
 нія, ерѣ тада присутуе међу нами у светоме при-
 чешћу самъ Исусъ Христосъ. Когодъ дакле неће да у
 неделъне и праздничне дане на свету литургію долази,
 тай се некако одриче свога христіјанскога имена, и о-
 ныхъ преимуѣства, коя му се даю као ученику Исуса
 Христа, као члану вселенске цркве, као чеду Божиємъ.

Не быти на литургіи сваке неделѣ и свакогъ за-
 поведногъ праздника, етъ грѣхъ, етъ преступленъ дуж-
 ности наше, кою намъ св. црква у својой првој запо-
 повѣсти налаже.

Литургія етъ безкрвно повторенъ жертве, кою е
 Господъ нашъ Исусъ Христосъ принео Богу отцу за
 грѣхе наше, за грѣхе цѣлога свѣта. На свакој литур-
 гіи Исусъ Христосъ невидимо пребива съ нама, и съ
 нова свршуе најважніе дѣло свога земальскогъ живота,
 свою за насъ искупительну жертву. Исусъ Христосъ
 искушио е насъ и даровао намъ е светого духа — веч-

ный животъ души нашей. Ако се мы по Божіой милости сединимо са Христомъ, ако нѣговъ духъ оживлюе и освежуе тѣло наше, онда е у нами заметакъ вѣчнаго живота: и ако се мы у часу смрти у среѣнномъ станю благодати налазимо; онда прелазимо у славу небеску.

Садъ смотри: служба Божія или света литургія есть споменъ велике жртве Исуса Христа, кои се споменъ храни и до данасъ у св. цркви. Межу жртвомъ Христовомъ на крсту, и жртвомъ св. Евхаристіе (св. причешѣа,) нема никакве суштне разлике. То е една и иста жртва, само што се у различномъ виду приноси. На Голготи принео е Господъ Исусъ Христосъ себе на жртву Богу отцу видимо, а на престолу приноси онъ себе невидимо чрезъ свештеника. Благій Спаситель е уредио свету ову тайну Евхаристіе зато, да бы сви люди могли притомни быти при савршенію искупительне нѣгове жртве, и да бы сви мы лично могли одъ нѣга добыти благо, кое онъ свима даруе.

У часъ преложена, кадъ свештеникъ „о достойну“ молитвене рѣчи изговори, бива на св. престолу оно исто найвеѣе чудо любви, кое се првый путъ догодило на тайной вечери. Хлебъ и вино претвара се у тѣло и кровь Исуса Христа.

Ово „преложеніе“ есть главный део св. литургіе. Све што се чита, пое и чинодѣйствуе до преложенія, есть само припреманѣ за ову найсветію жртву, а оно што после „преложенія“ слѣдуе, есть само приношенѣ те жртве и благодарность за ню!

Ходи дакле, драгій мой, у цркву на св. литургію. На нѣой приноси себе Христосъ Спаситель на жртву, за тебе и за све люде. Особито, по заповести св. цркве, долази неделомъ и у заповедне празднике и храмъ Божій, а пре него што поѣшъ у цркву размотри брижливо, како си провео прошлу неделю дана, и кай се учинѣныхъ грѣхова молеѣи Бога, да ти даде снагу да можешъ доидуѣу неделю богоугодне провести.

„Я немамъ кадъ ићи у цркву.“

Немашъ кадъ? а свакій данъ имашъ кадъ ести, ели? —

Молимъ те, кажи ми, зашто ты едешъ? — Чудно питањѣ, я едемъ зато, да неумремъ одъ глади, да могу мой животъ одржати, и да ми тѣло немалакше.

А што е у тебе важніе: душа или тѣло? —

Опетъ чудно питањѣ. Та душа е важнія одъ тѣла, то сви добро знамо!

Е дакле добро! Ты и самъ признаешъ да е душа важнія одъ тѣла. А ако е тако, то си се ты дужанъ и за ню старати, баремъ одъ све неволѣ толико, колико се старати морашъ за свое тѣло.

Представи само себи ово: кадъ бы какавъ газда оставио свога радина за нѣколико мѣсецій безъ ела, шта бы было съ тымъ радиномъ? Ёл' да бы онъ умрчо? — Исто тако, ако ты свою душу оставишь безъ ране, мора и она духовно умрети. А душа наша — по рѣчма Спасителѣвима — живи *глаголомъ Божиимъ*. (Мат. 4. 4.) кои се особито у цркви проповѣда.

Старай се дакле, драгій мой, да сачувашъ у здравлю и у животу свою душу, ову благороднію половину быѣа свога; та ты добро знашь, да душа човѣка човѣкомъ чини, да насъ она одликуе одъ скотова и звѣрова! —

Душа наша живи најболѣ вѣромъ; ерѣ вѣра намъ дае најболѣ свѣдочанство о Богу, и показуе намъ најясніе све наше дужности и обвезаности.

„Немамъ се я кадъ съ вѣромъ занимати“ реѣи ѣнешъ ми ты. То ніе истина, драгій мой, ты неѣнешъ да се съ вѣромъ занимашь, а овамо си радъ да небрежљивость свою са неманѣмъ времена извинишь.

Законъ Божій одреѣуе намъ, и свакій данъ, и сваке неделѣ, извѣстно време, кое смо мы дужни съ молитвомъ и са изученѣмъ вѣре проводитьи. Нема тога,

кой при доброй воли небы было кадаръ ову лагку запо-
вѣсть извршивати. Ни еданъ човѣкъ нема право тебе
одъ испуненя овогъ светогъ дѣла задржати, ни твой
газда, ни учитель, ни сами родители твои. Свакій, быо
онъ богатъ иль сиромѣ; властникъ иль подчинѣнный,
господаръ иль слуга, има право на вѣчно спасеніе свое
душе, нити насъ тко смѣ овога права лишити. А кадъ
бы се невалялацъ какавъ усудио одъ тебе захтѣвати,
да се лишешъ овогъ светогъ права, онда се имашъ
владати по ономъ правилу апостола: „Богу се валя по-
виновати веѣма него людма“ (Дѣян. 5, 29). Ты велишъ:
„мое званіе, моя дужность, мои послови недопуштаю
ми да се старамъ за спасеніе душе мое!“

Далъ е то у самой ствари тако? Размисли само
добро, пакъ ако то исто рекнешъ и после зрѣлогъ про-
мышленя: онда, ако положай твой одъ тебе зависи,
остави твой посао и избери другій начинъ живота, друго
заниманъ; ако ли пакъ положай твой одъ тебе незави-
си, а ты у време службе недельнѣ, помоли се одъ свегъ
срдца Богу, гдѣ се наѣшъ, помоли се за све твоѣ по-
требе и нужде, потужи се и за то, што ти ніе могуѣ
иѣти у цркву, али тужи се само предъ Богомъ, у души
своіой. И Богъ ѣе молитву твою саслушати; онъ ѣе ю
примити съ онакомъ милошѣу, съ каквомъ бы ю при-
мио, да си му се у цркви молио.

„Зашто да све тако чинимъ, запытатѣшъ?“

Зато, еръ временный нашъ животъ брзо пролази и
за време трае, а вѣчный животъ за навѣкъ трае, па съ
тога валяло бы да намъ е у временомъ животу свагда
главна мысао управлѣна на вѣчный животъ. „Каа полза
человѣкъ, аѣе мѣрз кесз прѣшбращетъ, душѣ же скою
щретитъ.“

Будимо искрени! Вара се свакій онай, кои вели: я
у моме званію и занимаю немогу живити христіянски.
Заръ ты немашъ доиста нимало времена ютромъ и ве-
черомъ Богу се помолити; пре и после ручка и вечере

узнети мысли свое къ Богу, и сетивши се Спасителя свога старати се дѣла своя по нѣговой святой науци управляти.

Я видимъ, да ты покрай свогъ посла, имашъ кадъ празне разговоре водити, походити кафане и друга свѣтска увеселеня, па заръ бы ти могло сметати послу твою оно нѣколико минута, што си ихъ у ютру и у вече съ молитвомъ проводи дужанъ.

Исто тако я мыслимъ лако бы се могло свако вече или баремъ у очи неделъ, по свршетку дневныхъ послова, по кои четвртъ часа жртвовати на читанѣ или слушанѣ какове побожне назидателне кнѣиге, изъ кое бы се научити могао, како валя честитимъ човѣкомъ и добрымъ християниномъ быти.

Ето видишь, да се при свемъ послу и занимаю твою опетъ може добыти времена за молитву и за разговоръ съ Богомъ. Не говори дакле више, „я се немамъ кадъ съ вѣромъ и съ молитвомъ забавляти.“ Съ таковимъ рѣчма ты себе силно варашъ и грѣшишь Богу.

(Свршише се.)

Додатакъ краткомъ прегледу землѣписа.

Людски родъ.

Одъ површности землѣ само $\frac{1}{3}$ суво, кое износи око $2\frac{1}{2}$ милиона четвероуги миля, и то е обитео людскогъ рода, коегъ данасъ на 12 стотина мил. душа има; на сваку милю дакле дошло би, кадъ би у свимъ земляма еднако люди било, 450 душа; али то ние, него по новиемъ рачуну има у Европи на 168000 \square миля 260 милиона люди, дакле на 1 милѣ 1547 душа; у Азији на 882000 миля. 650 мна д. дакле на 1 мль. 736 д. у Африки на 550,000 мль. 150 мн. д. дакле на 1 мль. 275 д. у Америци на 700.000 мль. 60 мн. д. дакле на 1 мль. само 85 д. а у Аустралии на 180.000 мль. само 3 мн.

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

д. дакле на 1 мљ. само 16 душа. У Европи живи дакле на 1 мљ. дваредъ више негъ у Азији, 7 путъ више негъ у Африци, 18 пута више негъ и Америци, а 96 пута више негъ у Аустралији.

На свима краевима живе люди, и живе на разне начине, како где својство земљъ допушта, илъ како е где обичай и законъ, и ма да су сви люди едногъ рода, опетъ ихъ се разликуе више колена, езика и вера, начина живота, и држава и степени изображеня.

Сви су люди едногъ порекла, то сведочи еднакостъ спољашнѣгъ и унутрашнѣгъ створа телесногъ и еднакостъ умни и душевни дарованя, а и св. писмо казуе, да сви люди одъ едногъ праотца свое порекло воде, и еданъ людски родъ сачиняваю; алъ по разлики предела земљъ, начина живота и дуго векова оцепљѣнја народа едно одъ другогъ изашле су особности у изгледу, боіомъ коже, косомъ и костима главе, пакъ као оно кодъ поедини фамилија и народа, тако су јошъ веѣма овде изашле неке наслѣдне фисиономіе, и по њима има 5 различити колена люди: каукасско, моголеско, етиопско, американско и малајско.

Кавкасско илъ бело колено, најлепше е и највећегъ изображеня кадро; амо спадаю сви европци изузето лапонци и финци; сви западо азианци сь ове стране Оба каспискогъ мора и Ганга; сви Северо-Африканци и сви у северной Америци настанѣни Европци. Близу $\frac{1}{3}$ целогъ людства припада овомъ колону.

Моголеско илъ жуто колено, са црномъ оштромъ редкомъ косомъ, малимъ кривимъ дубокимъ очима, дебелимъ веѣмама, плъоснатимъ лицемъ и изпалимъ ябучицама на образима. Овамо спадаю најсевернии европци лапонци и финци; најсевернии Американци Ескимии на лабратору и гренланду, и готово сви јужно — и источно азианци, калмуци на каспискомъ мору, самоеди и тунгузи у Сибирији, сви моголи у моголеской и сви кине-

зи и Јапанезци. Ово е колено највеће, нѣму спада више одъ $\frac{1}{8}$ людства.

Етиопско илѣ црно колено, са кудравомъ косомъ, испупченимъ вилицама, дебелимъ устнама, пљосната утинѣна носа. Овамо спадаю остали Африканци западни и южни крава: Нигри, Кафри Хотентоти, и сви у Америку у роблѣ однешени црнци, окромъ тогъ јошъ многи аустралски островљани. Близу $\frac{1}{8}$ людства припада овомъ колену.

Малаиско илѣ мрко колено, држи среду измеђъ кавкаскогъ и етиопскогъ. Овамо спадаю сви жители југоисточни азиатски и заиндски острова, као и они на јужномъ океану; износи около $\frac{1}{16}$ целогъ людства.

Американско илѣ мрко црвено колено држи среду измеђъ кауказкогъ и моголескогъ. Овамо спадаю сви староседиоци у Америци изузето Ескима. Колено ово јако се губи, и износи данасъ око $\frac{1}{40}$ целогъ людства.

Алѣ као што се у фамилијама изметну погдекое главе сасвимъ на другу фамилију наликъ, и како у свакоме народу, исто тако и у свакомъ овомъ колену има поедини глава илѣ сасвимъ илѣ више манѣ на друго колено наликъ; тако има међу етиопима читава племена изузето црне бое сасвимъ на кауказане наликъ, као што и међу наши гдекое лице изузевъ бое, илѣ сасвимъ, илѣ виме манѣ моголеку, етиопску илѣ малайску форму има.

Начиномъ живота и степеномъ изображеня разликују се три класе народа: дивљи, пастирски и земљделски народи.

Дивљи народа има јошъ највише у Аустралији, алѣ и у Азији и Африки и Америци понешто. Ови нитѣ сею ни саде, не брину се ни за идући данъ, иду онда ране тражити, кадъ их стегне гладъ, седе у руцама илѣ у сеницама одъ Грана, живе одъ лова на води и суву лов-

лѣћи рибу илѣ дивлячѣ; немаю села, ни обштина, ни власти ни закона: најячи имѣ е воѣа само кадѣ на веѣи и опасни ловѣ илѣ на ратѣ полазе. Тако живе сви староседиоци у Америци и Аустралии, бушмани у Африки и Самовди у северной Ази.

Пастири живе само одѣ стоке, стада су имѣ све иманѣ, сѣ кима се одѣ места до места вуку, скитаю, паше тражеѣи. Ни ови немаю стални станова ни седишта, живе подѣ чатрляма и чергама, има ии сила лопова и пуштаја; тако живе сви Черкези и силни Моголи и Арапи у Ази, и Маури у Африки.

Землѣделски су народи најизображени: у землѣделию е основа изображени. Ови имаю стална седишта, домове; више фамилия населе се заедно и начине обштинне и села, одѣ коихѣ најзгоднине положена мало по мало манѣ и веѣе вароши буду. У ови народа има различити заната, вештина и наука, то више и различнине, што е кои изображени. Ту е трговина, ту су фабрике, ту ниже и више школе и науке, ту дружеванѣ животѣ, ту су закони и права, власти и уреѣене државе; царства, краљѣвства кнѣжевине войводства и пр. овако живе сви стари и нови и исторични народи.

(Свршиѣе се.)

Човекѣ на зими и вруѣнии.

(Една лекция изѣ природословля.)

Многи одѣ насѣ, кои у вреле летнѣ дане мисли изгори одѣ вруѣине, а о јовановскимѣ меѣавама несме да се макне одѣ пеѣи, едѣа ѣе веровати, шта ѣу овде да приповедимѣ, и опетѣ е истина.

Свакоме е познато, да нису ни летнѣ вруѣине ни зимнѣи мразеви свудѣ и свакадѣ еднаки. Има предела, где зима целу годину и вековечито држи, и страотно люта, где се снегови и ледови никадѣ нетопе, воде ни земля никадѣ неодкравлява, ерѣ сунце по више месеци

неизађе, а и кадъ изађе, ма да по више месеци безъ залазка и прекиданя вје, опетъ врло слабо грее, врѣ се све краемъ неба Вие, пакъ зракомъ своимъ врло косо землю вата, те никое снаге нема. А има опетъ предела, где сунце целе године све изнадъ темени врхомъ висине неба прелази, и зракомъ своимъ сасвимъ строма пада, па тако жестоко грее, особито на равницама где ние ни брда ни вода што врућину разблажую, да се едва подносити може. Тамо е вечиго најжешће лето, о зими, снегу и мразевима ни сневова нема.

У тима е пределима све алъ све другчие негъ кодъ насъ, и опетъ люди живе онде као и овде. Ни еданъ родъ животни ние се тако рассеяо по земљи као човекъ. Ладни и топли предели имаю свое собствене животинѣ, што никадъ своевољно изъ ти свои постойбина не вѣају; люди су ии покушавали уза се водити, алъ ии се врло мало нашло, што е могло и ону врућину и ову зиму поднети, свако е пре илъ после страдало и пропало, манькајући ово одъ глади, оно одъ зиме. Исто се тако сбуде и са растиняма ма најтврђе биле. Свако дрво има свой предео, у kojemъ најболѣ прия, а изванъ нѣга закржаве и пропадну, сама ела и растъ, што сила зиме поднети могу, претворе се у ладномъ пределу, у низакъ незнатанъ шушанъ и шипрагъ. Алъ човекъ поднесе сваки предео, гдегодъ жива душа обстати може, и уме се свуда одомаћити, било у најладниемъ илъ најврелиемъ пределу; сама му се наравъ мало по мало окрене и прекали по пределу у комъ живи, иошъ уме обитео свой тако удесити, да му ту мило и приятно буде; тако га е Богъ створио, кадъ га е съ онимъ благословомъ благословио: „и будите родни и напуните землю и свладайте нѣоме.“

Я љу овде само неколико примера да наведемъ, колику страотну и зиму и врућину уме човекъ поднети.

У енисейску у Сибирии така е зима, да су едаредъ 1735 год. у Јануару врабци и остале тице мртве и смрз-

www.nsl.rs

УНИВЕРЗИТЕТСКА
БИБЛИОТЕКА

ле изъ воздуха падале, и све се штогодъ се смрзнути могло у ледъ претворило, и опетъ су люди живи и здрави остали. У Красноярску у Сибири била е 1772. 7. Декем. тако страшна зима, да се живва у танбиру на-полю стојећи тако смрзла и стврдла, да су е као олово савијали и ковали, и люди су и ту зиму живо и здраво издржали. Јошъ већу зиму подносе люди у севернимъ краима Азие и Америке: у угрејанимъ собама смрзава се ракия, и ние могућно течно е одржати за оно време докъ зима яче стеже; при најжешћој ватри, што е ложе да себе загрею, ние могућно сачувати дуварове и кревете, да се одъ паре у ледъ непретворе.

А какву страшну врућину умеу люди поднети видимо најболъ у стакларницама, топионицама, ливницама и пр. где е навекъ толика врућина, да люди сваки часъ посао прекидати те се разлађивати мораю.

Има люди што сила на зной држе, пакъ се у болестима у вреле пећи после извађена леба увуку, само толико главомъ вирећи, да дисати могу, и ту се зное; тако су се неки 1848 год. холере избивили.

Едаредъ су нѣи четворица учени люди покушенъ правили, да виде колику врућину може човекъ поднети, пакъ су се у едну малу собицу затворили, и ту што се већма могло ложили, и дотерала е врућина дотле, да е вода у соби безъ ватре врела, и они су пуно 10 минута ту издржали. Еданъ одъ нѣи терао е јошъ далъ, и издржао е 9 минута у врућини, где су се яя у соби безъ ватре скувала и тако тврдо, као да су у ключалой води дуже времена стаяла.

Алъ исто тако има и на земљи предела и прилика, кадъ ние врућина сила блажия. Тако дуне у врелимъ пределама кадкадъ съ пескова сувъ тако врео ветаръ, да лишће на дрвима оногъ часа смагне и изгоре. Люди, кои се тада наполю нађу, загнуре се одма као и све животинъ лицемъ у землю, да њи неудава, и при свему томъ имаю

www.сила.изтрпители. У затворенимъ собама тада едва се чоекъ одъ умора спасе, пакъ и то све мирно и здраво поднесе.

Примери особите снаге.

Казуе се за некаква Милона изъ Кротоне, да е гимнастикомъ толико дотерао, да е могао четворогодца вола на рамену носити и песницомъ га на место убити. — О ономъ юнаку изъ кретоносни ратова Готфриду Бойлону казуе се, да е могао одъ шале медведа и друге такве зверове ђушкомъ на место убити, камили еднимъ ударцемъ главу и трупъ просећи, оклопника еднимъ ударцемъ мача одъ главе до на край трупа по поле разрећи. — Польски краљ Аугустъ савио е одъ калая танџире као папиръ, прекрхао е сваки талиръ претима, и расчупао е сваку потковицу голимъ рукама. — Неки грофъ Кирхбергъ ударао е претима ексере у дуваръ. — Неки прайски ђенералъ Фавратъ могао е по више велики люди на листу свое ноге люляти, носио е трифунташа топа на рамену као и пушку, сломио е свомъ коню, кои му ние едаредъ хтео парирати вратъ, и у старости одъ 66 година извукао е своя тешка кола самъ изъ блата, око кои се нђгове обе слуге заедно са поштанскимъ слугомъ и два офицера и секретаръ узалудъ измучили беше.

Нерасть и прасци.

Дивљи нерасть оштраше едаредъ зубе. Прасци видећи то поплашени викнуше: „по насъ е зло, кадъ и ти веђъ зубе оштришъ.“ „Не, одговори нерасть, я се само спремамъ, да спреманъ дочекамъ зло.“ Доцне е овда се противу зла спремати, кадъ е веђъ ту.“

Магаре узъ лава.

Едно магаре дође до пријатељства съ лавомъ, и стане се тако узносити, као да тимъ сасвимъ друго створенъ постаде. Наишавъ на нѣга друго магаре и братски га поздравляше, кадъ виде да га овај ни познавати нехте, рече му: „Будало, ти си магаре и оставшъ то, и ни помислити немой, да си тимъ, што те в лавъ уза се примио, друго нешто постао.“

Вештинице при рачуну.

(За најстарию децу.)

При умножаваню. Ако има у факторима съ десногъ края нула, онда се мултиплицираю само цифре, и кадъ в савъ посао готовъ, онда се къ суми толико нула съ десногъ края дода, колико у оба фактора има.

Нп. 720 има се узети 450 пута. Ово е као да би се узело 72×45 пута и додато две нуле.

Продуктъ прве цифре, 4 пута 72	288
а продуктъ 5 и сума свега	3240
коемъ кадъ се јошъ две нуле додаю, оно в: 324000.	

Учишельско место.

У Сомбору III. разреда съ годишномъ платомъ 420 фор. а. в. Рокъ прияве до 3. Янв. 1862.